

Preprint

Bill Rolston, "Politiska målningar", Ord & Bild, nr 1 1995,
p. 7 i inlagan Liber. Europeisk bokrevy utgiven av Pierre Bourdieu, nr 19

Manuskriptet till övers. av orubricerat engelskspråkigt manuskript, 1994. En fransk övers. rubricerad "Peinture politiques" publ. i Liber. Revue internationale des livres, n° 19, septembre 1994.

Övers. D. Broady

Återgivning av manuset:

Politiska målningar

Bill Rolston

Man brukar förknippa politiska muralväggmålningar med samhällets minoritetsgrupper eller motståndsrörelser, så till exempel dagens muralmålningar i Baskien, eller med revolutionära och oftast vänsterinriktade rörelser vilka nyligen tagit över statsmakten, exempelvis i 1920-talets Mexiko, 1970-talets Portugal eller 1980-talets Nicaragua.

Nordirland är härvidlag ovanligt. Dess tillkomst 1921 till följd av Irlands delning innebar en garanti för att nationalisterna, som var i majoritet på hela Irland, blev en minoritet inom den nya staten Nordirlands gränser, medan unionisterna, i minoritet på Irland, blev en majoritet. I denna uppochnedvända värld åstadkom den nyskapade minoriteten inga muralmålningar. Minoritetens kultur var marginaliserad, förpassad till de getton där nationalisterna bodde. Det var inte lätt för nationalisterna att få tillgång till gatorna som politisk arena, vare sig för demonstrationer eller för att göra muralmålningar. Den nya majoriteten skaffade sig monopol på gatorna liksom på statens och ofta det civila samhällets institutioner. De marscherade, reste triumfbågar, målade trottoarkanterna i de brittiska färgerna rött, vitt och blått. Och de försåg husväggarna med målningar.

Dessa ritualer utspelades årligen kring det mest centrala datumet i unionisternas kalender, den 12 juli, dagen för slaget vid Boyne 1690 då den protestantiske kungen Vilhelm III besegrade den katolske kungen Jakob II i kampen om herraväldet över den brittiska tronen. Det är därför föga förvånande att muralmålningarna – de första gjordes kring 1908 – avbildade Vilhelm som korsar floden Boyne på en vit häst. Andra teman dök upp då och då, såsom kröningar eller kungliga födelsedagar, Titanics undergång eller slaget vid Somme 1916, men Boyne var i särklass vanligast.

Royalistiska målningar

Sålunda spelade muralmålningarna en nyckelroll i det unionistiska samhället. Varje område tävlade om att ha den bästa målningen och många målningar förnyades år efter år. Inför firandet av den 12 juli avtäcktes målningarna av någon dignitär, en domare, affärsman eller minister, i närvaro av en stolt konstnär och lokalbefolkning. Sällan framträdde unionismen så enad som då.

Under 1960-talet började det unionistiska blocket att spricka under det samlade trycket från dels det transnationella kapitalet (som snabbt trängde ut det lokala kapital som legat till grund för unionistpartiet), dels nationalisternas krav på medborgerliga rättigheter. Ett tecken på sönderfallet var att aktiviteterna kring muralmålningarna förlorade i betydelse; den gamla övertygelsen var borta. När så britterna slutligen tog över direktstyret av Nordirland i början av 1970-talet fick muralmålarna det ännu svårare: hur skulle de kunna måla hyllningar till sin stat när denna stat inte längre fanns? En lösning var att övergå till att avbilda flaggor och andra döda ting, visserligen imponerande symboler med sin storartade heraldik men ändå sorgligt opersonliga. I mitten av 1980-talet fick muralmålarna draghjälp av det engelsk-irländska avtalet. När Dublin tillerkändes en officiell roll som rådgivare åt den brittiska regeringen i fråga om den nordirländska politiken gav sig tusentals unionister ut på gatorna i protest, och blåste nytt liv i de lojalistiska paramilitära gruppernas terrorkampanjer mot vanligt folk bland nationalisterna. Följaktligen föreställer många nyare muralmålningar män i rånarhuvor och moderna vapen och skrämmer med hot om våld från lojalistisk sida.

Under hela denna period producerade nationalisterna som sagt inga muralmålningar. Detta ändrades i och med hungerstrejken 1981, en protestaktion då republikanska fångar krävde åter den status som politiska fångar de åtnjutit i början och mitten av 1970-talet. Först var det Bobby Sands, en ung officer och ledare för de republikanska fångarna i H-blocken vid Long Kesh-fängelset, som började hungerstrejka, och det hela slutade när tio människor hade dött.

Under våren och sommaren 1981 började republikanska ungdomar att bemåla murarna. Som man kunde vänta var själva hungerstrejken det viktigaste ämnet. Porträtt av de hungerstrejkande, särskilt Sands, var vanligt förekommande, liksom bilder av protesterande fångar sådana som konstnären föreställde sig dem, ibland framställde som offer för brutala arresteringar, förhör och fängslanden, och vid andra tillfällen som trotsiga rebeller vilkas mod skulle krossa inte bara H-blocken utan hela den brittiska inblandningen på Irland.

Kanske hade det varit att vänta att republikanerna skulle sluta med muralmålningar i och med hungerstrejkens slut. Men det nyvunna självförtroende som de erövrade genom att stödja fångarnas protest tog sig många uttryck, bland annat i valdeltagandet. Sinn Féin, det republikanska partiet, kunde snart räkna in 40 procent av nationaliströsterna. Även på gatorna manifesterades självförtroendet. Den nationalistiska politiska kulturen var inte längre begränsad till kyrkorumen och idrottshallarna. Med sin blotta existens och med sitt innehåll gav muralmålningarna uttryck för detta självförtroende. Ett återkommande tema var stöd för republikanska kandidater i valen. Andra målningar protesterade mot radiocensuren, mot att plastkolor användes för att döda människor och i synnerhet barn, och mot domstolarna utan jury.

Det allt överskuggande ämnet för de republikanska muralmålningarna är dock IRA:s "vapnade kamp". Republikanerna har på grund av sina anti-koloniala och anti-imperialistiska ståndpunkter lättare än lojalisterna att framställa våldshandlingar i bild. De har möjlighet att "låna" bilder från befrielsekampen på annat håll – Sydafrika, Nicaragua, Palestina – för att placera sin kamp i ett sammanhang som överskrider det lokala, och deras målningar lånar obehindrat symboler från dessa andra kamper. För lojalisterna finns inga sådana enkla kopplingar.

Övers. Donald Broady

Bill Rolston, verksam vid universitetet i Ulster, har publicerat Drawing Support: Murals in the North of Ireland. Beyond the Pale Publications, Belfast 1992.